

Katowice, 25 czerwca 2018 r.

Prof. dr hab. Barbara Mikołajczyk
Katedra Prawa Międzynarodowego Publicznego i Prawa Europejskiego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski

Ocena dorobku naukowego

Pani dr Eweliny Cala – Wacinkiewicz w związku ze wszczęciem przez Radę Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego postępowania o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego

Obecnie obowiązujące przepisy, tzn. art. 16 *ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. z 2003, Nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami) wsparty *rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 22 września 2011 r., w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora* (Dz.U z 2011, Nr 204, poz. 1200) stawia przed kandydatem/kandydatką do stopnia doktora habilitowanego cztery warunki. Są to: posiadanie stopnia doktora; wykazanie się osiągnięciami naukowymi uzyskanymi po otrzymaniu stopnia doktora; wniesienie znacznego wkładu w rozwój uprawianej dyscypliny naukowej; wykazanie się istotną aktywnością naukową. To z kolei oznacza, że zadaniem recenzenta jest udzielenie odpowiedzi na pytania: czy habilitant/ka wypełnił/a wszystkie, stawiane przez ustawę kryteria oraz czy jego/jej dorobek odpowiada wskazanym tam warunkom.

1. Posiadanie stopnia doktora

Stopień doktora nauk prawnych został nadany (z wyróżnieniem *summa cum laude*) Pani **Ewelinie Cala – Wacinkiewicz** 3 marca 2006 r. na mocy uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego w specjalności prawo międzynarodowe i prawo europejskie. Podstawę nadania stopnia doktora stanowiła rozprawa pt.: „*Charakter prawny Unii Europejskiej w świetle prawa międzynarodowego publicznego*”. Promotorem w przewodzie doktorskim był Pan prof. dr hab. Piotr Łaski, a na recenzentów zostali wyznaczeni Pan prof. dr hab. Andrzej Bałaban oraz Pan dr hab. Tadeusz Gadkowski.

Pani dr E. Cała - Wacinkiewicz jest od niemal osiemnastu lat związana z Wydziałem Prawa i Administracji w Szczecinie. Obecnie jest zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Prawa Międzynarodowego.

Z powyższego wynika, że pierwszy ustawowy warunek zawarty w art. 16 ust.1 wymagany do wszczęcia procedury habilitacyjnej, tj. posiadanie stopnia naukowego doktora, został przez Habilitantkę spełniony.

2. Ocena osiągnięć naukowych uzyskanych po otrzymaniu stopnia doktora

2.1. Dorobek naukowy Habilitantki

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych Pani dr Ewelina Cała – Wacinkiewicz opublikowała dwie monografie, w tym wskazaną jako osiągnięcie naukowe, 36 artykułów i rozdziałów w pracach zwartych, z czego 15 w języku angielskim. Dwie publikacje powstały we współautorstwie. Habilitantka jest także autorką haseł w opracowaniach encyklopedycznych, tekstów w recenzowanych materiałach konferencyjnych oraz ekspertyz i raportu w ramach projektu międzynarodowego. Ponadto redagowała lub współredagowała jedenaście prac zbiorowych. Jest autorką lub współautorką pozycji o charakterze dydaktycznym - repetytoriów i skryptów oraz jednej publikacji w kwartalniku edukacyjnym.

Analiza przedłożonego dorobku, pozwala przyjąć, że zainteresowania naukowe Habilitantki wyraźnie skupiają się co najmniej w czterech obszarach badawczych. Po pierwsze w tym dorobku można wyróżnić nurt teoretyczno-prawny związany z teorią prawa międzynarodowego. Do niego można zaliczyć cały pakiet publikacji traktujących o systemowości prawa międzynarodowego, multilateralizmie, kolizji norm i dywersyfikacji prawa międzynarodowego. Do tej grupy należą także publikacje, redakcje i ekspertyzy z zakresu „klasycznego prawa międzynarodowego”, w tym prawa i protokołu dyplomatycznego, prawa konsularnego, podmiotowości prawnomiędzynarodowej oraz prawa traktatów. Można przyjąć, że ukoronowaniem badań Habilitantki w ramach tego nurtu jest Jej monografia habilitacyjna poświęcona fragmentacji prawa międzynarodowego.

Do pewnego stopnia do tego nurtu należy też zaliczyć publikacje o charakterze dydaktycznym – poświęcone nauczaniu prawa międzynarodowego, a więc skrypty, zbiory tabel i kazusów.

Drugim wyodrębnionym nurtem badań Habilitantki jest prawo Unii Europejskiej. Badania w tym zakresie Habilitantka prowadziła już przez doktoratem i temu zagadnieniu

została poświęcona Jej rozprawa doktorska, o której wspomniałam powyżej. Podjęła ponadto m.in. takie wątki jak: europejskie standardy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, swoboda przedsiębiorczości i świadczenia usług w UE, ochrony praw człowieka w UE oraz relacji między Unią Europejską a Organizacją Narodów Zjednoczonych.

Pozostałe dwa kierunki badań splatają się z wyżej wskazanymi, gdyż podejmowane tematy mieszczą się w zakresie prawa międzynarodowego i/lub unijnego, ale mają charakter „wyspecjalizowany”. I tak, Habilitantka wyspecjalizowała się w badaniach zwięzłych polsko- i angielskojęzycznymi publikacjami z zakresu bezpieczeństwa międzynarodowego, a także współredakcją trzech opracowań monograficznych poświęconych tej tematyce.

W obszarze jej zainteresowań badawczych znalazło się także międzynarodowe prawo praw człowieka. Analizowała tak zagadnienia o charakterze ogólnym (np. obowiązku poszanowania praw człowieka jako zasady prawa unijnego), jak i szczegółowym, w tym zagadnienie zakazu pracy przymusowej i obowiązkowej, prawa do obrony, prawo do bezpieczeństwa osobistego, prawa do rozwoju, a także praw konsumenta.

W tym obszarze opublikowała szereg różnorodnych tekstów, włączając w to opracowanie „*The Right to Access to Justice and Public Responsibilities*”, stanowiące część polskiego wkładu do raportu międzynarodowego prezentowanego na konferencji International Association of Procedural Law – Seoul Conference on Constitution and Proceedings w 2014r.

Oceniając dorobek Pani dr E. Cała - Wacinkiewicz, warto zwrócić uwagę, że bardzo często Jej opracowania mają charakter interdyscyplinarny i traktują o bardzo złożonych zagadnieniach. Z sukcesem łączy Ona zagadnienia „klasycznego” prawa międzynarodowego, unijnego, praw człowieka, prawa konstytucyjnego i teorii prawa. Są to publikacje o zróżnicowanym charakterze (artykuły, rozdziały w pracach zbiorowych, redakcje), ale za każdym razem są to opracowania rzetelne i wnoszące nowe treści do badanego obszaru. Autorka nie powiela i nie przerabia tych samych tekstów. Za każdym razem publikowany tekst podejmuje nowy, nieopisany wcześniej wątek.

Z drugiej strony, recenzowany dorobek jest spójny i logiczny. Analizując go, wyraźnie można dostrzec rozwój naukowy Habilitantki. Zarówno praca doktorska i monografia podoktorska „*Charakter prawny Unii Europejskiej w świetle prawa międzynarodowego publicznego*”, jak i monografia „*Fragmentacja prawa międzynarodowego*” są zbudowane na solidnej podbudowie. Są one konsekwencją prowadzonych wcześniej badań i logicznie z nich wynikają. Należy więc przyjąć, że publikacje Habilitantki stanowią znaczny wkład w rozwój nauki prawa międzynarodowego, a także po części teorii prawa.

2.2. Wskazane osiągnięcie naukowe zgodnie z art. 16 ust. 2, pkt. 1

Osiągnięciem naukowym, o którym mowa w art. 16 w ust. 2 pkt. 1 ustawy może być zarówno samodzielne dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części jak i jednotematyczne cykle publikacji lub część pracy zbiorowej, pod warunkiem, że opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Pani dr E. Cała - Wacinkiewicz wskazała monografię pt.: „*Fragmentacja prawa międzynarodowego*”, C.H. Beck, Warszawa 2018, ss. 438 jako osiągnięcie naukowe.

W monografii Autorka podjęła się zbadania jednego z niezwykle aktualnych i zarazem kontrowersyjnych zagadnień prawa międzynarodowego – jego fragmentacji. Opracowanie tytułowego zagadnienia ma charakter kompleksowy i jednocześnie bardzo pogłębiony. Motywem podjęcia tej mroźczej pracy było, jak wskazuje Autorka, uporządkowanie zróżnicowanych ilościowo i jakościowo twierdzeń na temat szeroko pojmowanej fragmentacji prawa międzynarodowego. Opracowanie tego tematu uznała za naukową konieczność i warunek dalszych analiz w badanym obszarze.

Za zasadniczy cel rozprawy przyjęła stworzenie spójnego modelu fragmentacji prawa międzynarodowego, uwzględniającego odrębność kategorii fragmentacji i fragmentaryzacji prawa międzynarodowego. We wstępie wskazała na sześć kolejnych celów pośrednich mających pomóc w realizacji głównego celu, polegających na analizie i uporządkowaniu twierdzeń i zjawisk powiązanych z fragmentacją; zbudowanie stosownej siatki pojęciowej; uświadomienie różnic pomiędzy terminami „fragmentacja” i „fragmentaryzacja”; przeanalizowanie rozpowszechnionego w piśmiennictwie nurtu pejoratywnego ujmowania fragmentacji prawa międzynarodowego; zaproponowanie dwóch komplementarnych względem siebie sposobów rozumienia pojęcia fragmentacji prawa międzynarodowego i skonstruowanie definicji fragmentacji prawa międzynarodowego; ustalenie czy zjawisko fragmentacji dotyczy całego systemu prawa międzynarodowego, czy jedynie jego części składowych.

Obok uporządkowania, ustalenia znaczenia i przeanalizowania pojęć zasadniczych dla tematu pracy, Autorka wyjaśniła, co określa się mianem dziedzin, działów, systemów, subsystemów, metasystemów, specjalistycznych systemów, reżimów i tzw. *self-contained regimes*. Pod względem systematyki praca okazuje się niezwykle cenna.

Jednakże na uwagę zasługują nie tylko walory systematyzujące pracy, lecz przede wszystkim jej strona naukowa i prowadzony przez Autorkę wywód. Autorka jasno

sformułowała hipotezy – główną i szczegółowe. Założyła, że mimo postępującej fragmentacji prawa międzynarodowego nawet w najbardziej zaawansowanych jej formach fragmenty uznane będą za elementy całości. Z tego względu, w przekonaniu Habilitantki, stale jest aktualna Arystotelesowska teza, zgodnie z którą „całość to więcej niż suma jej składników”. (s. 9 i n.).

Zgodnie z drugą hipotezą Autorka podjęła się sprawdzenia, czy wyodrębnianie zespołów norm prawa międzynarodowego stanowi konsekwencję multiplikacji jego norm i zarazem jest przejawem jego systemowości. W związku z tym postawiła szereg pytań dotyczących istoty, systemowości i spoistości prawa międzynarodowego. Z systemowością prawa międzynarodowego publicznego wiąże się kolejna hipoteza, w ramach której Autorka rozważa systemowość prawa międzynarodowego jako niezbędny element poznania istoty jego fragmentacji.

Kolejne hipotezy dotyczą badań w zakresie wielopłaszczyznowych przekształceń w obrębie systemu prawa międzynarodowego (tak działów, instytucji jak i organów rozstrzygających), typologii reżimów, z uwzględnieniem *special regimes* i *self-contained regimes* oraz roli reguły *lex specialis* w procesie fragmentacji.

Cele i założenia, jakie przyjęła Autorka na wstępie zdeterminowały układ pracy. Tutaj należy przyznać, że Autorka jest bardzo konsekwentna – konsekwentnie realizuje wyznaczone cele i sprawdza prawdziwość hipotez. Tak więc, analizuje różne podejścia do pojmowania fragmentacji prawa międzynarodowego i przyjmuje wstępną wersję definicji fragmentacji prawa międzynarodowego. Poprzez nakreśloną siatkę pojęciową obrazuje różnice i porządkuje relacje między pojęciami. Przede wszystkim jednak dokonuje oceny poszczególnych rodzajów fragmentacji prawa międzynarodowego. Polemizuje z zebranymi i przeanalizowanymi poglądami doktryny na temat fragmentacji.

Wiele rozważań Autorka dedykuje systemowi prawa międzynarodowego, aby udowodnić, że fragmentacja to zjawisko o intrasystemowym charakterze. Szczególnie dużo uwagi poświęciła relacjom pomiędzy *general international law* i wyspecjalizowanymi zespołami norm prawnych oraz procesom konstytucjonalizacji, a także kolizji norm.

Kolejna część pracy traktuje o relacjach pomiędzy systemem i podsystemami prawa międzynarodowego, a także o autonomii tych ostatnich. Autorka udowadnia, że przyczyną fragmentacji prawa międzynarodowego są przekształcenia wewnątrzsystemowe i formułuje wniosek, że fragmentacja występuje w części szczegółowej prawa międzynarodowego. W

tym kontekście wskazuje na wady stanowiska Komisji Prawa Międzynarodowego wyrażonego w jej raportach.

Zakończenie wieńczące pracę pozwala stwierdzić, że Autorka zrealizowała wszystkie wytyczone na wstępie cele i z sukcesem rozprawiła się ze wszystkimi postawionymi hipotezami. Warto zauważyć, że przeprowadzony przez Autorkę wywód doprowadził ją do zweryfikowania postawionej hipotezy odnoszącej się do roli *lex specialis* w procesie fragmentacji. Autorka doszła do wniosku, że nie sposób przesądzić, czy zespoły norm prawnych – nabywając pełną autonomię – odizolowały się od części wspólnej prawa międzynarodowego posługując się regułą *lex specialis*. Na tym przykładzie wyraźnie widać dojrzały warsztat badawczy Habilitantki, która rzeczywiście bada materię i nie traktuje swoich wstępnych założeń jako „prawd objawionych”.

Recenzowana rozprawa nie należy do łatwych lektur, zważywszy na gęszcz celów i hipotez. Wymaga od czytelnika „wgrzyzenia się” w wywód prowadzony przez Autorkę według reguł poznańsko – szczecińskiej szkoły teorii prawa, z którą się utożsamia i której w prowadzonym wywodzie konsekwentnie (aż nazbyt?) się trzyma. Być może odbiór rozważań byłby łatwiejszy, gdyby Autorka w większym stopniu przytaczała konkretne przykłady, aby łatwiej uchwycić różnicę pomiędzy fragmentacją prawa międzynarodowego a jego rozpadem. Bez przykładów trudno zidentyfikować cienką czasem linię pomiędzy fragmentacją i fragmentaryzacją.

Brak „prawnomiędzynarodowych szczegółów” wynika zapewne z faktu, że praca jest bardziej pracą z zakresu teorii prawa niż prawa międzynarodowego. Jest ona w istocie „o prawie międzynarodowym”, a nie „z prawa międzynarodowego”. Można przyjąć, że Autorka patrzy na prawo międzynarodowe niejako z lotu ptaka i tej perspektywy przeanalizowała ogromny materiał doktryny, imponującą liczbę aktów prawnych i orzecznictwa, aby stworzyć spójne dzieło o syntetycznym charakterze.

Z tego względu, w mojej opinii, recenzowana monografia powinna stać się lekturą obowiązkową dla wszystkich parających się prawem międzynarodowym, ze szczególnym uwzględnieniem doktorantów. Habilitantka doskonale uporała się bowiem z terminologiczno-znaczeniowym chaosem. Dokonała kompleksowej oceny istoty zjawiska fragmentacji prawa międzynarodowego i jego skutków, a przede wszystkim zdefiniowała fragmentację prawa międzynarodowego. Określiła fragmentację prawa międzynarodowego jako „zjawisko, którego istotą jest wewnętrzny podział systemu prawa międzynarodowego na zróżnicowane w swej prawnej istocie wyodrębnione zespoły norm prawnych, jakimi są działy” (m.in. s. 132).

Jednocześnie wskazała na wielopłaszczyznowość zachodzących procesów, a także na zmiany nie tylko o ilościowym, ale i jakościowym charakterze.

Ponadto Autorka zidentyfikowała relacje zachodzące wewnątrz systemu prawa międzynarodowego, które przyczyniają się do jego fragmentacji. Wykazała, że w ostatnim stuleciu prawo międzynarodowe uległo zdecydowanym przekształceniom. Przeszło ono ewolucję od niepowiązanych wzajemnie zespołów norm prawnych do dojrzałego i spójnego systemu, który coraz to bardziej wkracza w obszary stanowiące dotąd domenę państw. Nieustannie dzieli się i specjalizuje. Efektem fragmentacji jest więc rozdrobnienie prawa międzynarodowego. Habilitantka dowiodła jednak, że fragmentacji prawa międzynarodowego nie należy się obawiać i nie postrzegać jej pejoratywnie. Jest to bowiem zjawisko naturalne, świadczące o rozwoju, a nie o jego rozpadzie (fragmentaryzacji). Wykazała, pozytywnie weryfikując główną hipotezę, że nawet w przypadku najdalej posuniętej fragmentacji, wyodrębnione zespoły norm prawnych, pozostają elementami całości. W opinii Autorki sprzężenie pomiędzy rozwojem prawa międzynarodowego a jego fragmentacją powoduje, że tak długo, jak poszczególne składowe systemu korzystać będą z części wspólnej tego prawa prawo to można postrzegać jako całość.

Jak na pracę naukową przystało dysertacja Pani dr Eweliny Cała – Wacinkiewicz prowokuje do zadawania pytań i drażnienia tematu. Na przykład można postawić pytania, dlaczego Autorka nie podjęła szerzej wątku prawa Unii Europejskiej, które przecież wyrosło/wyrasta z prawa międzynarodowego? Czy jądro prawa międzynarodowego (*general international law*) jest niezmiennie, a może z upływem czasu mogą do niego dołączyć nowe działy? Jeśli tak, to jakie byłyby kryteria?; Czy w badaniu fragmentacji i spójności systemu prawa międzynarodowego jakiegokolwiek znaczenie odgrywa stosowanie analogii, czego przykładem może być przejście rozwiązań należących do prawa morza i przyjętych oraz regulujących status Antarktyki przez prawo kosmiczne?

Pytania można mnożyć. To świadczy o tym, że monografia przyczynia się do prawniczego dyskursu i rozwija naukę prawa międzynarodowego, co w wypełnia warunki postawione w art. 16 ust. 2 ustawy.

***

Nawiązując więc do ustawowego kryterium wyrażonego w art. 16 ust. 1 oraz ust. 2 pkt. 1, uważam, iż Pani dr Ewelina Cała – Wacinkiewicz, poprzez dorobek naukowy zgromadzony w trakcie swej działalności zawodowej, w tym poprzez wskazaną monografię, wniosła wymagany wkład do nauki polskiego prawa.

Nie ulega wątpliwości, że oceniana monografia i pozostałe publikacje Habilitantki wnoszą nowe elementy do teorii prawa międzynarodowego. Są bezcenne dla dydaktyków i adeptów prawa międzynarodowego. Są to oryginalne i rzetelne opracowania. W każdym bowiem przypadku zachęcają do dyskusji. Monografia zaś wypełnia lukę w polskiej nauce prawa międzynarodowego i teorii prawa.

3. Ocena aktywności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej

Habilitantka jest doskonale znana w środowisku prawników internacjonalistów. Zasiada w Zarządzie International Law Association – Grupa Polska. Jest też członkinią International Association of Consumer Law.

Jest aktywna w swojej Uczelni, ale także organizuje ogólnopolskie konferencje ILA, zjazdy i spotkania naukowe. Bierze udział w różnego typu spotkaniach naukowych w kraju i zagranicą. Według wykazu, od otrzymania stopnia doktora habilitowanego uczestniczyła w 43 konferencjach, wygłosiła osiem referatów, moderowała panele i sesje naukowe, zasiadała w komitetach naukowych konferencji. Redagowała publikacje pokonferencyjne.

Ponadto ma doświadczenie w recenzowaniu tekstów zgłoszonych go publikacji w pracach zbiorowych. Jest też ekspertem w sieciach naukowych - w dziedzinie prawa i polityki migracyjnej „MIGRA-TEAM” oraz w działającej przy Komisji Europejskiej sieci ekspertów do spraw europejskich *Team Europe*. Sporządziła trzy ekspertyzy z zakresu prawa konsularnego, europejskiego i stosunków pracy. Swoją wiedzę miała okazję wykorzystać jako arbiter Stałego Polubownego Sądu Konsumenckiego w Szczecinie.

Pozostałą działalność Habilitantki należy oceniać m.in. przez pryzmat opublikowanego, wyżej wspomnianego, dorobku o charakterze dydaktycznym, a więc m.in. przez współtworzenie podręczników i leksykonów. O popularności (i użyteczności) pomocy naukowych opracowanych przez Habilitantkę świadczą liczne wznowienia repetytoriów i skryptów.

Habilitantka jest promotorką i recenzentką ponad 90 prac licencjackich i magisterskich na kierunku administracja oraz recenzentką prac magisterskich na kierunku prawo. Sprawowała opiekę naukową nad studentami uczestniczącymi w programie *Street Law* i nad Kołem Naukowym ELSA Szczecin, a także przygotowała drużynę do debat *Team Europe Goes Oxford*, zorganizowanych przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce,

Centra Dokumentacji Europejskiej, portalEurActiv.pl oraz sieć *Team Europe*. Została wyznaczona na promotora pomocniczego w dwóch przewodach doktorskich.

Do działalności popularyzatorskiej można z kolei zaliczyć zainicjowanie Uczelnianego Forum Bezpieczeństwa w Gorzowie Wielkopolskim, a także wieloletnie członkostwo i przewodniczenie jury okręgowego etapu Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka, organizowanej przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Prowadziła wykłady dla radców prawnych, licealistów i słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku, a nawet spotkania osób osadzonych w zakładach karnych.

Warto też zwrócić uwagę na współpracę międzynarodową Habilitantki. Wielokrotnie odbyła staże naukowe i kwerendy biblioteczne we Włoszech, na Litwie, w Irlandii i Niemczech. Opublikowała w języku angielskim siedem części prac zbiorowych w polskich wydawnictwach oraz osiem tekstów w zagranicznych czasopismach lub pracach zbiorowych. Jest członkinią wspomnianej wyżej sieci naukowej *Team Europe*.

Przedstawiona pokrótce szeroka aktywność naukowa, dydaktyczna oraz organizacyjna, a także sukcesy w zakresie popularyzacji nauki i współpraca zagraniczna w pełni potwierdzają dojrzałość i samodzielność naukową Habilitantki.

***

Konkludując, mogę stwierdzić, że Habilitantka prowadziła zróżnicowaną lecz wyważoną aktywność naukową, która w pełni uzasadnia ubieganie się o kolejny awans naukowy.

W świetle sformułowanych w niniejszej recenzji uwag częściowych, stwierdzam jednoznacznie, że Pani dr Ewelina Cała – Wacinkiewicz spełniła wszystkie warunki określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003, Nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami) i wnioskuję o dopuszczenie Jej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

